

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1878.

Tečaj XVIII.

Izobraževanje spomina in uma.

Spisal Josip Gregorin.

Šola ima lep nalog, da duševne moči, s katerimi je narava vsacega manj ali več obdarila, razvija, goji in izobražuje. Otrok mora vsako stvar dobro ogledati, jo prav premisliti in si jo potem trdno v spomin utisniti. Imeti mora tedaj bister um, da vsako stvar lahko prav presodi, si taisto dobro zapomni in jo pri vsaki priložnosti zopet v spomin pokliče. Bister um in dober spomin sta tedaj oni dve duševni zmožnosti, kateri pametnega in previdnega moža storiti. Ena ne more brez druge obstati (Felbiger); kajti, ako si hočemo kako reč zapomniti, moramo jo poprej prevdariti in premisliti, potem pa si bomo tudi pač radi rezultat tega mišljenja zapomnili.

Šole prejšnjih vekov so bile ravno zaradi tega tako slabe, ker niso učitelji teh obeh zmožnosti gojili in združevali.

Napake te šole so vidili in skušali izpodriniti pedagogi 16. in 17. stoletja — postavim: učeni Montaigne, Ratihij in pozneje filantropi: Basedov, Salzmann i. t. d., posebno pa sloveči reformator šol pl. Felbiger.

Žalibog, da se jim to ni popolnoma tako posrečilo, kajti še danes se bojujemo s temi napakami. Naj bi učitelji mladine premislili, kako lahko se sicer duševne moči v otroku budé, pa kako lahko se tudi zlorabijo in imajo ves drugačen vspeh, kakoršnega učitelj pričakuje, ako ne pazi in skrbno ne čuje.

Kako naj toraj učitelj ravna, da bode zamogel vspešno delovati?

Skrbno naj združuje um in spomin, odvrča in zatira strasti. Izobraževati pa mora té duševni zmožnosti vsako posebej, vsako na svoj poseben način.

Da izobrazuje spomin, naj začenja s temi vajami koj pri vstopu otroka v šolo, koj pri nazornem nauku. Otroci naj naštevajo v gotovem redu reči, ktere vidijo v šoli, doma, v cerki i. t. d. Naj se naučé kratkih, lahko-umevnih, otroškemu duhu primernih pesnic, ktere naj s sočutjem predavajo. Naj jim učitelj podaja kratke stavke, ktere morajo za njim izgovarjati.

Pozneje, ko znajo otroci uže brati, naj vporabljuje Hähn-ovo črkovno metodo, ktero je tako živo pl. Felbiger priporočal. Učitelj naj jim namreč to, kar odobrava, da bi se otroci naučili, na tablo zapiše, pusti večkrat to prebrati posamezno, in da spodbuja plahe otroke, tudi skupno. Izbríše naj potem toliko proč, da ostanejo samo začetne črke zapisanih besed. Zopet morajo to otroci brati, ker začetna črka jih mora opomniti na vse besede. Ko vže to dobro gre, naj izbríše učitelj vse raz table, ter veleva stvar na pamet ponavljati. Seveda morajo učenci potem vse to precej na svoje tablice zapisati, da si stvar še bolj v spomin vtisnejo.

Kar otrok v šoli bere, mora znati zopet po svoje povedati, kar v cerkvi sliši, doma ponavljati. Nikedar naj učitelj ne pusti, da bi mu otroci odgovarjali samo z „da“ ali z „ne“, marveč naj odgovarjajo v celih in lepih stavkih, vedno od lažjega do težjega! Nikedar naj ne vadi otrók, da bi jim moral pri narekovanji ali številjenji večkrat eno reč ponavljati. Otrok se mora navaditi, da si vsako reč, akoravno jo sliši samo enkrat, precej zapomni. Od začetka bodeš seveda sitnosti imel, ako se pa tega strogo držiš, bodo otroci pazili in lepo poslušali, s čim si tudi disciplino v šoli boljšaš.

Da um ne trpi, učitelj seveda otrók ne sme z delom preoblagati, ne doma, ne v šoli, nikedar naj ne ukaže, da se uče otroci kaj nepotrebnega, suhoparnega, vsaj imamo dosti lepega blaga, ktero naj se otrokom podaja. Proč tedaj s pesni, ktere nimajo vzvišene poezije, ktere niso družega, kot rimana proza v stihih. Naj se raje potem otrok uči stvari v nevezani besedi, da vsaj ne dobi slabih pojmov o poeziji! Kako pripravne so n. pr. Cegnarjeve pesni, koliko lepega nam podaja naš izvrsten list „Vrtec“ i. t. d.

Vse, kar se sicer otrok uči, naj se jemlje iz navadnega, otroku umevnega življenja, da ima tim večje veselje k učenju. Ako se je dobro navadil, naj mu učitelj pokaže veseli obraz, ter ga zmerno pohvali.

Učitelj naj otroku učenje zljajša, kar je pri zgodovini posebno potrebno. Naj primerja pri vsakem poduku enakosti vže znanih reči z novimi, n. pr. pri naravopisji. Vse naj se uči v gotovem redu, da ne postane otroku stvar nedosegljiva.

Da bistri um, naj učitelj z učenci napreduje polagoma, toda gotovo. Nikedar naj s težjimi rečmi ne začenja prekmali, da si otroci ne začenjajo domišljevati. Vsaj otrok sè svojimi sklepi sam pokaže, ko-

liko da ura bije, in kedaj naj se učitelj eno stopinjo više pomakne. Tudi pri izobraževanju te duševne zmožnosti je neobhodno potrebno, da otrok vsako stvar natanko ogleda. Naj bolje priložnost, naj hvaležniši vspanj mu ponujajo slovnične vaje, vaje v milem maternem jeziku. Nemški pedagog Agrikola pravi: Materni jezik je naravna odeja vseh mislij.

Otroci naj poiščejo izrečenim subjektom priprave predikate in narobe, samostavnikom naj pridevajo primerne priloge i. t. d. Sploh nam daje slonica toliko tvarine, da jo je res težko vso popisati. Tako se navadi mladina sama prav misliti. Ako učenec ne ugame, naj mu učitelj nikedar sam ne popravlja, temuč njegovi součenci naj mu bodo sodniki.*)

Mimogredé omenim, da so po nekaterih zavodih učenci svoje součence presojevali, ne pa vodja sam. Tako so si um bistrili, da so mogli pravično, vodju všečno sodbo izreči.

S zastavicami, ugankami, rebusi, z različnimi igrami i. t. d. naj budi učitelj dovtip in bistroumnost (Witz und Scharfsinn), najvišjo stopinjo človeškega zdravega uma. Tu mora pa učitelj vso svojo pozornost na to obračati, da otrok ne razvadi in ne pokonča njihovega značaja: kajti prav lahko postane otrok preglasen, domišljav, nesramen sè svojimi dovtipi, da mu vže nobena reč ni dosti sveta, da bi nad njo ne uganjal svojih burk.

Nikedar pa ne bodi odgojitelj osoren pri tacih vajah, kajti sè silo nič ne pridobi, temuč le vse podere! Duševne vaje so lepe, hvaležne, toda tudi jako sitne, ker se moramo na nje skrbno pripravljati. Ravnaj polagoma in previdno, gotovo bodeš dosegel svoj namen!

V Zalogu, meseca avgusta 1878.

Matija Vertovec.

1. **Vinoreja.** Za Slovence spisal Matija Vertovec, fajmošter v Šent-Vidu nad Ipavo in tovarš c. k. kmetijske družbe v Ljubljani. Perlogni list h kmetijskim in rokodelskim Novicam leta 1844. V Ljubljani, natisnil Jožef Blaznik. — To je tedaj njegova prva knjiga, ktera v veliki osmerki ima str. 253. Pristavik str. 29. Predgovor str. VIII.

Kako je nastala ta knjiga, o tem pripoveduje pisatelj str. 20 v opombi pa v predgovoru, kjer pravi: „Poslali smo bili svoj spisik od mnogoterosti tertnih plemen častitimu odboru c. kr. kmetijske družbe, in smo ponudili še neke sostavke od vinoreje spisati. De bi se pa ne bili preveč v novičnih listih pretergovali, smo vdano poprosili, de, ko bi mogoče bilo, bi se posebej na četertne liste natiskovali in

*) Učencu namreč, ne pa učitelju, kakor nek dopisnik „Učiteljskemu Tovarišu“ meni. Tu se mi je namreč ugovarjalo, in jaz menim, da imam prav!

novičnemu listu prilagali. Odgovorili so nam prijazno, de jih hočejo raji na cele pole natisnjene Novicam prilagati, in so prvi sostavik pod naslovom „Vinoreja za Slovence“ in v podobi bukev brez našiga vedenja na svitlo dali. Ta nas je bila nekoliko ogrela; vmakniti se nam ni bilo več mogoče, nam je bilo ali plavati ali vtoniti; dokler pa človek giblje, še zmiraj raji plava. Sami nismo še vedili, koliko si upamo; zdaj pa namesti de bi se kesali, se marveč kmetijski družbi še prav serčno zahvalimo, de nam je tako priložnost dala, še kaj več spisati, kakor smo tačas mislili“.

V jako mikavnem predgovoru pripoveduje o pomembni, katero ima Slovenija, kako so se je bili usmili cesar Franc, in kako so nje učeniki spisovati jeli najprej cerkvene reči in svete bukve, pevci kovati pesmi, jezikoslovci sostavljati slovarje in slovnice; kako se v novi dobi nenavadno gibljejo vsi narodi, tudi slovanski: Čehi, Poljaki, Horvatje, celo Slovaki, da Slovenija ne zaostaja, marveč v miru pred Turkom napreduje v kmetijstvu, rokodelstvu ali obertnosti, in v tem jej pomaga družba kmetijska po Novicah v rokah verlega vrednika dr. J. Bleiweisa . . „Kdor Novic po premožnosti ali z zrelemi spiski, ali z naročenjem na-nje ne podpira, nevreden je Slovenje sin!“ . . V tujih jezicah izučeni soznani smo se s slovensko pismenostjo, vendar ni lahko o naravnih postavah pisati bravcem tudi manj olikanim, ker ni prav primernih bukev. Prosto smo torej spisovali, sami potovali, de bi po domače in resnično povedali jo Slovcem, kateri imajo svoje Herberštajne, Kobenceljne, Lavrine i. t. d., kateri se tako lahko naučijo tujih jezikov, naj bi se ponašati jeli tudi s svojim slovenskim! Naj bi kmetijska družba obravnavala že skoraj svoje zadeve v maternem jeziku; naj bi učeniki spisali in na svetlobo dali tako potrebni in težko pričakovani slovenski besednik, kaj duhovnih ogorov, sveto pismo; naj bi v občinski primorski duhovščici jelo razlagati se slovensko jezikoslovje . . . „O dragi slovenski bogoslovci! bodite v duhovščici, kjer si koli bodi, vzemite si tó k sercu, de ni še zadosti z bogoslovjem in slovenšino dobro soznati se; . . . vednost zgodovine, zemljopisov, naravoslovja, kmetijstva i. t. d. so za slednjiga kar potrebne reči, katerih se imate na vso moč polastiti . . . V nekim drugim zapopadku jo pa brez ovinkov rečemo, de bi v živo sramovali se, od tega, s čemur se nam izročeni po šest dni v tednu pečajo, nar manj od njih razumeti. Slab pastir, kateri ne pozná trav, s kterimi se njegova čeda redi . . . Vinorejo pa pripišemo svoji dragi materi Slovénji, s preserčnim privošenjem, de kakor so Novice Vinorejo, bi tudi ona veliko dobriga k pridu dragih Slovcov zarodila!“ —

Brez dvombe je že mnogo koristila, ter še vedno koristi. V gladki domači besedi razlaguje v XXII. večih razstavkih, kako mnogotere so terte in vina, kako jih gre saditi, tergati, hraniti, slabe, pokažene po-

pravljati i. t. d. Vmes ima prav djanjske nauke in opomine, pa tudi bolj učene razprave iz kemije i. t. d. Pristavik popisuje tertne plemena po Dolenskem, zapisal g. J. Z. (Zalokar), g. P. H. (Hitzinger); po Štajarskem, sestavil Fr. Trummer; po Hrovaškem; ptuje terte francoske, nemške, ogerske; kako bi se zediniti mogli v njihovem imenovanji i. t. d. —

2. **Kmetijska Kemija**, to je, natorne postave in kemijske resnice obernjene na človeško in živalsko življenje, na kmetijstvo in njegove pridelke. V Ljubljani, natisnil Jož. Blaznik. 1847 v 8°. VIII. str. 249. — To je druga velika knjiga, katero nam je spisal verli M. Vertovec.

„Brez kemije je ni prave vednosti ne kmetijstva, ne rokodelstva, in kmetovavec, ki kemije celo nič ne vé, vedno tava v tamoti. On sicer vidi, kaj se v natori godi; zakaj pa in kakó se ta ali una reč zgodi, si ne more brez kemije nikakor razjasniti. Ker pa namen Novic je, slovenske kmete in rokodelce na vikši stopnjo vednosti povzdigniti in jim vse dobičke nakloniti, ki izvirajo iz prave vednosti natórstva, je bilo pred vsm potreba, poglavitniši kemijske postave jim razložiti. Visokóčastitljivi gosp. fajmošter Vertovec, ki so se že v „Vinoreji“ učeniga kemikarja skazali, so na našo prošnjo to težko delo na-se vzeli, in slavno dokončali. Razložili so učeno reč prav po domače (gl. Novice 1846 l. 1 — 29 pod naslovom: „Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam“) takó, da bo vsak brihten človek, ko je spisanih 27 sestavkov pazljivo trikrat prebral, potrebne vednosti splohne kemije zadobil, ktera kakor svitla luč bo mu razsvetila in razjasnila sto in sto reči, katerih poprej celó razumeti ni mogel. — Izverstni rojak, ves goreči za prid in slavo domovine, ktero ne samo v besedi, ampak v živim djanji ljubijo, so nam še več obljubili . . Z neizrečenim veseljem to novico svojim bravcam oznamimo in povémo, da bomo začeli ob novim leti v posameznih listih, kakor lani „Vinorejo“, Novicam perkladati, da bojo deležniki Novic zopet nove in silno koristne bukve brez plačila v roke dobili. Te kemijske bukve bojo tedaj prve slovenske tega obsežka i. t. d.“. Tako je pisalo vredništvo l. 1846 in l. 1847 št. 2 nadaljuje: „Ker veliko koristnost te nove knjige ne samo za kmetovavce in rokodelce temuč za vsaciga Slovenca spoznamo, in ker smo prepričani, da bi ta knjiga silno koristno in prijetno berilo za narodne slovenske šole utegnila biti in da jo bodo posebno šolski prijatli v več natisih dobiti želeli, oznamimo tukaj vsm Sloencam, da naj se berž berž oglasijo in nam povejo, koliko iztisov še posebej za plačilo dobiti želijo, da se bomo po teh naročilih ravnali in posameznih iztisov dovelj napravili i. t. d.“. — In tako je nastala ta prekoristna knjiga slovenska. Da se vredništvo o nje koristnosti ni motilo, spričuje nam to, da je v prvem natisu popolnoma pošla in da je vzlasti po priporoči kmetijske družbe tiskar in založnik J. Blaznik

I. 1856 preskerbel tej zlata vredni knjigi drugi natis popolnoma v obliki prvega s predgovorom vred, le v novi slovnični besedi, da se torej še dobiva na prodaj.

Kmetijska kemija ima VI. razdelkov. V I. razdelku se razlagujejo: Občinske natorne in kemijske postave; v II.: Občinski zapopadki organskega življenja; v III.: Natorne in kemijske postave obrnjene v človekovo zdravje in dolgo življenje; v IV.: Natorne in kemijske resnice, obrnjene na živalsko življenje; v V.: Obrnjene na kmetijstvo, in v VI. na kmetijske pridelke. — Spisana v bolj živi in kreпки besedi navdušuje čitatelja vmes posebno po ljubeznjivih in gorečih sporočilih in ogovorih do slovenske mladosti, do slovenskih kmetiških mladenčev. Ista gorečnost se razodeva v predgovoru. Le-tu kaže najprej, kako je kmetijska kemija po Novicah prišla na svetlo. „Namenili smo bili in serčno želeli ljudske bukve Slovenceom spisati, v katerih bi — razun Božjih zapoved in cesarskih postav — vse nepremakljive natorne postave, ki se vežejo z dobro rastjo, z zdravjem in življenjem človeka, živine in rastlin, ob kratkem, in vendar umevno razložili. Kakor je bila naša „Vinnoreja“, je tedej tudi „Kemija“ pervopis. V tacih rečeh jo prav zadeti, je clo težko . . . Tudi ni nobeno prvo delo popolno, pot smo pa vendar le pokazali, po kateri naj drugi za nami napredujejo in modro popravijo, kar je pomanjkljivega v naših bukvah ostalo“ . . . Spregovorivši o knjigi in nje besedi, o Sloveniji in nje zgodovini, poprijema predrage Slovence, kmetovavce in grajščake, duhovne, c. kr. poglavarstva, kmetijske družbe, kako naj kemijo to prebirajo in razširjajo, ter pravi posebej na pr.:

„Predragi Slovenci! čujte, čujte! — da vas drugi narodi zadušili ne bodo! — Od kar zaželeni mir uživате, ste se jeli že dobro gibati; svojo domovino čversto in lepo obdelujete; mnogo rokodelstvo, mnoga obertnost med vami cvetè in veliko lepega sadu obetuje; ali kaj pomaga? — Če bi drugi narodi pa bolj umni in čversti v kmetijstvu, bolj umetni v obertnostih bili, ali bi vas s svojimi obilnišimi pridelki, in bolj po ceni narejenimi in goršimi izdelki — sicer nevedoma in nevoljivo — pa vendar ne zadušili? Ali ni vselej bolj prav za tega, ki napreduje? za tega, ki od zgorej plava? — Zakaj bi vendar vi Slovenci, katerih očaki so rod za rodom kmetovavci bili, tudi enkrat in sicer v kmetijstvu ne napredovali? . . . Ali bi ne bilo častitljivo za vas, ko bi drugi narodi vaše kmetijstvo spoznali in hvalili? — V tak koristen, visok in častitljiv namen smo vam kmetijsko kemijo spisali . . . Vse učene Slovence še zadnjič do živega poprosimo in zarotimo, vedno vedno skerbeti, da bi za pomnoženje slovenske pismenosti ali slovstva — kakor jim Bog dá — s koristnimi knjigami v omikanje svojega naroda, katerega so sami meso in kri, pripomogli . . . Druzega se pri nas več ne pogrešuje kot dobre volje

in večí gorečnosti! Predragi! z molitvenimi bukvicami se še vse pri ljudstvu ne doseže! . . Prizadevajte si, da bodo vaše imena v bukve življenja in slave zapisane i. t. d.“. — In v sklepu cele kemije pravi:

„Predragi bravci! naša kemija je dokončana . . Od take globoke učenosti prvi in pervikrat v slovenskem jeziku pisati, in pisati za prosto ljudstvo, ni ravno lahka reč. Slednji zmed vas bo spoznal, da smo si mogli pri tem veliko glavo beliti, veliko se truditi in mnogi počitek v svoji starosti (bil je tedaj že v 62. letu) si okratiti, da smo vam, iz goreče ljubezni do vas, in le k vašemu pridu, te bukve spisali. Ali nam bote zamerili, ko zdaj od vas v zahvalo svojega truda, neko spodobno plačilo terjamo? — — V zahvalo, da smo jo vam spisali, terjamo tedaj od vas, da jo večkrat od konca do kraja prebirate . . . To pa ni še zadosti, da si kemijo v glavo vtisnete; naj vas kemija tudi razjasni, ogreje in spodbode takó, da jo boste v djanji terdili; da boste po nje ukih za svoje in svoje živine zdravje vedno skerbéli; da boste po nje ukih in vodilih svoje kmetijstva boljšali; da boste pridelke, kar se dá, izdelovali in k pridu obračali, in takó svojo in cele domovine blažnost povzdignili. To je plačilo, ktereга od vas, za vam spisano kemijo, pričakujemo; nikar ga nam dolžni ne ostanite!“ —

3. **Zvezdoslovje.** Doveršivši kmetijsko kemijo je M. Vertovec po Novicah, katerim je l. 1846 str. 41. 42. poročal o „Zboru nemških kmetovavcov in gojzdnarjev v Gradcu“, in l. 1847 str. 74. 75. o „Zboru vino- in sadjerednikov v Heilbronu“, opisovati jel zvezde in je v 16. §. §. (p. Zemlja je kroglja; težna moč zemlje; noč in dan; leto; velikost zemlje; kratek zemljopis; luna; solnce; planeti; kometi ali zvezde z repom; goreče krogle; stavne zvezde i. t. d.) l. 21 — 41 iz težkega znanstva povedal vendar mnogo zanimivega, in obžalovati je, da se niso tudi ti sestavki posebej natisnili. „Namen naših Novic ni le samo Slovence k bolj umnimu kmetijstvu buditi, ampak jih tudi po visokejim spoznanji k Stvarniku povzdigovati in v duhu poveseljevati. Nič pa ne zamore človeka bolj povzdigniti in mu visokejih in vredniših zapopadkov od Božje neskončne mogočnosti, modrosti in dobrote dati kakor na tanjko prepričane resnice zvezdoslovja ali zvezdoznanstva“ — piše Vertovec v začetku teh sestavkov, in o sveršetku v Novic. 1847 l. 41 pravi: „Slovenci, o dragi Slovenci! nadjamo se, de bote te zvezdoslovske pervine z radostjo brali, svoje oči in svojega duha v jasnih nočeh pogostama kviško povzdigovali, in mogočniga vedno molili — Boga! — — Prav prav so peli že stari stari Slovenci:

„Jeden, jeden je Bog sam,
Kteri živi, kraljuje sam
V nebesih in na zemlji,
V nebesih in na zemlji“.

Zabava in pouk.

Kako je nastala voda na zemlji.

Predno je zemlja dobila in ohranila določeno lice, morala se je iz prvega spreminjati in preobraževati. Dasiravno pa naravne sile tudi sedaj ne mirujejo, in se obraz zemlje vedno spreminja — letni časi — vendar ima zemlja za nas terden in stanoviten obstoj.

Vernimo se k zgodovini o nastanku zemeljskega poveršja in življenja na njem. Terda skorija, ki se je naredila krog žarečega središča, nikakor niso tla, na katerih živimo. Ono skorijo obdajajo razne plasti več milj debele. Te plasti so sčasoma postale podlaga prebivališču in razvitku kličočih rastlin, gibajočih živali in konečno mislečih bitij — ljudi.

Slehern se je gotovo že vprašal, kje da je takrat voda bila, ko se je zemlja vsled ohlajenja obdala s kamenito skorijo, a zdaj pa toliko poveršja zemlji zaliva.

Odgovor na to je pa ta-le:

Po svoji naravi je voda kapljivotekoča, ako se ne ogreje čez 80 stopinj R. Do te stopinje ogreta pa se razpari v vodni puh, ki se z zrakom pomeša ter v njem na veke ostane nespremenjen, da se le ne ohladi.

Tak vodni puh, taka vodna sopara nas vsak dan z zrakom vred obdaja. Ta zrak dihamo v sé. Ko se pa zrak ohladi ali z merzlejim zrakom pomeša, zbira se vodna sopara v majhne kapljice, ki se nam v velikih meglah prikazujejo, ali pa visoko v zraku kot oblaki plavajo. Ako se óne drobne kapljice sprijemajo, še bolj ohladivše se, v večje kapljice, padajo kot dež, sneg ali toča na zemljo, kjer narejajo vse vodovje.

Še sedaj se ima vsa voda na poveršji zemlje in v globočini morja spreminjati v vodno soparo, potem plavati v zraku in konečno zopet liti na tla kot nova voda. Toraj se tudi neizmerno vodovje ravna po krogotoku vsega spreminjevanja, kar je znak vseh stvari na zemlji.

Ob času, ko se je zemlji poveršje vterjevalo, gotovo ni bilo vode še nikjer; a bila sta kislec in vodenec, obstojna dela vode, nevezana v ozračji drug poleg drugega, kar pri takratni čez vse mere visoki stopinji toplote drugače ni moglo biti; prav tako, kakor se dandanes tudi razkroji v svoja obstojna plinova dela, kadar presilna toplota nanjo deluje. Kislec in vodenec sta se pa potem kmalu spojila v vodno soparo, ko se je zemlja do primerne stopinje ohladila. Ona vodna sopara je morala mogočno uplivati pri daljnem preobraževanju zemljinega poveršja, in to hočemo na dalje bolj premišljevati.

Ako se spominjamo onega časa, ko je zemlja ohladivša se naredila krog sebe terdo kamenito skorijo, moramo pripoznati, da je bila ta sko-

rija početkom toliko razgreta, da nijedna kaplja ni padla na tla, ki bi se ne bila v istem hipu zopet v paro spremenila. Nasprotno pa je visoko v zraku bilo takrat toliko merzlo, ko je okamenelo poveršje zakrivalo ogenj v notranjem zemlje, da se je sopara dospevša v visočino zbirala v oblake, ter v vodne kapljice in dež.

Odsihdob je sodelovala voda v preobraževanje, v nadaljno stvarjenje zemlje.

Le mislimo si, da ob istem času voda vseh morjá, jezer in rek ni obdajala zemlje kot kapljiva voda, temuč kot vodna sopara. Iz tega moramo soditi, da je zemlja morala imeti krog sebe razun kamenitih oklepov tudi neizmerno veliko odejo od sopara. V to soparično odejo spreminjevala se je vedno zgornja plast, t. j. hladnejša v vodo, ki se je šumčč razlivala na zemljo. A tu je padala na razbeljeno kamenje, kjer je zopet zavrela ter se na mah v soparo razperšila. Iz tega uvidimo, da je to vrenje moralo se veršiti s tako strašno silo, s sikanjem, šumenjem in bučenjem, kakoršnega človeški um ne more pojmiti. Cela morja buhnila so na zemljo, tu izsoparjena verglo je je kvišku, v ozračji zopet zvedenela planila so na kamenje, da so iz nova zavrela ter dvignila se navzgor. Le pomislimo, da se ta prikaz, spreminjevanje vode v soparo in sprememba sopare zopet v vodo, že pri naših parostrojih z vihnim veršenjem godí, da se poleg teh prikazov vedno tudi prikazi elektrike nahajajo, mej katerimi se iskre utrinjajo. Domislimo si, da je takrat ogenj v znotranjem zemlje zakrit bil še le s tanko odejo, in da so električna plamena vedno pretvarjajočega se soparnega ozračja iz zemlje vzbujala sorodna plaména. Pri tem pa je gromelo, ploha se je vlivala na ploho in mej neprestanim bliskom bluvala je zemlja iz sebe plamena stresajoča in razdevajoča kamenito svojo poveršno skorijo. A vse to se ni godilo samo več dni, mescev in let, temuč skozi stoletja, morebiti tudi tisočletja, dokler ni bila kamenita odeja dosti debela, ohlajena ter sposobna, morja sterpeti po sebi ter jih zbirati v velikih globočinah. Stavimo si le pred svoje oči tako sliko, kolikor nam to naša domišljija dopušča, in umeli bodemo nekoliko, kaki potresi so spremljevali nastanek velikanskega vodovja na zemlji.

Dopisi in novice.

— Iz seje c. k. dež. šl. svéta za Kranjsko dné 19. septembra 1878.

Na dnevnem redu je bilo:

Slavnemu c. k. ministerstvu, ki je vprašalo, se li dajo troški znižati za ude c. k. deželnih in okrajnih šolskih svétov, ki potujejo k sejam, je bil odposlan primeren nasvèt.

Učiteljska plača za ljudsko šolo v Tersteniku je bila določena.

Prošnja gimnazijskega profesorja za prvo petletnico je bila predložena na višje mesto.

Da se nekaterim napakam zaradi šolske discipline v nekodi na ljudski šoli v okom pride, oddani so bili potrebni nakazi.

Prošnji dveh učencev iz višje gimnazije, ki doveršivša gimnazijo, želita napraviti zrelostni izpit za ljudske šole, ste bili predloženi slav. ministerstvu. Pesenska zbirka, predložena za poterjenje nje rabe v ljudskih šolah, se vrača nazaj s primernimi določili.

Pomožna učitelja sta bila dovoljena začasno dvema ljudskima šolama.

Prošnja ljudskega učitelja zoper premeščenje na drugo službo se je zaverгла.

Namestni učitelj ljudski šoli v nekodi ni bil privoljen.

Pozivi zastran kazni v šolskih zamudah, za nagrado in denarno pripomoč so se reševale.

— **Vdovsko učiteljsko društvo** je zborovalo, kakor povedano, 26. m. m.

— V kljubo slabemu vremenu in silnemu deževju se je zbralo precejšno število društvenikov. Po sv. maši se začne zborovanje ob 9. uri. Skupščino otvori s prijaznim nagovorom društveni predsednik, dosluženi c. k. deželni nadzornik, dr. Anton Jarec, ki že od l. 1870 društvo vodi in mu gospodari tako, da se je premoženje od l. 1870, ko je znašalo 23.000 gl., naraslo nad 37.000 gl. —

Tajnik in blagajnik poroča v društvenem delovanji in o denarnem stanji.

— Prihodkov je bilo vsega skupaj 2076 gl. 21 $\frac{1}{2}$ kr.

Točka 4.: Obresti od obligacij IV. četrtletje: 626 gl. — kr. Tukaj je v peresu ali kje (?) ostalo 85 kr.; tedaj naj p. i. društveniki točko 4. takole beró in blagovoljno sami popravijo: IV. četrtletje 626 gl. 85 kr. in tedaj skupaj 1343 gl. na obrestih od obligacij. Poštev se sam popravlja, — posamezne točke se morajo ujemati z vsoto po četrtletjih in pomota, ako je kje, se mora pokazati. Troška je bilo 1798 gl. 30 kr. Gotovine je v kasi 277 gl. 91 $\frac{1}{2}$ kr. Premoženja vsega skupaj 37.176 gl. 10 $\frac{1}{2}$ kr., od tega v obligacijah 35.850 gl.

Na dolgu je 90 gl., 2 uga pristopivša že pred več leti sta dolžna še na vstopnini, 1 ud vstopnino za 3 leta. Umerl je letos 1 ud (Fr. Adamič) pristopili pa so 4 udje na novo. Udov je sedaj 70 in ti-le so: Abram Leopold. Adlešič Jurij. Arko Lorenc. Arko Matija. Barle Jožef. Belar Leopold. Benedek Jožef. Bezeg Anton. Bozja Jožef. Božič Ignacij. Božič Leopold. Borštnik Janez.* Cvek Leopold. Čenčič Jernej.* Čerin Jožef. Čop Jožef. Demšar Karol. Erker Jožef. Gašperin Gašper. Gogala Anton. Govekar France.* Hribar Anton. Ivanetič Martin. Jarc dr. Anton.* Jerom Jožef. Jevnikar Bernard. Jurman France. Kaliger Florijan. Kavčič France. Kavšek Jožef. Kogej Janez. Kokalj France. Kovšca Marka. Kračman Matej. Kravs Jožef. Kuhar Blaž.* Kušlan Lorenc. Lomšek Simon. Lukan Janez. Lunder France. Močnik Matej.* Muhič France. Novak Janez. Ozimek Anton. Papler France. Peruci France. Pokorn Janez. Potočnik Martin. Poženel Janez. Praprotnik Andrej.* Praprotnik France.* Punčah Simon. Putre Mihael. Raktelj France. Raktelj Jožef. Sajè Janez. Stanonik Nikolaj. Suhadobnik Leopold. Stancar Jernej. Tomšič Ivan.* Terselič Janez. Treven Janez. Ukmar Jakob. Vranič Jurij. Wresitz Janez. Zarnik Martin. Zore France. Zupan Lorenec. Zupanec Janez. Žumar Andrej. (Zvezda pri imenu pomeni odbornika.)

Vdov je bilo podpiranih 8 po 20 gl., a 18 sirot, nekaj po starih, nekaj po novih pravilih t. j. po 12 po 20 gl. in 3 sirote brez očeta in matere po 30 gl. na leto. Vsega skupaj tedaj 950 gl. 25 kr., a udje so plačali 391 gl. 50 kr. Primanklej 558 gl. 75 kr. se mora dodati iz prihodkov od obresti za obligacije. Kar še ostane od obresti, to se pa obrača za glavnico, t. j. naku-

píjo se zaveznice. Letos se je potrošilo za nakupovanje obligacij 848 gl. 5 kr., in zato so se nakupile obligacije v nominalni vrednosti 1300 gl., ki so se prišli k vsoti preteklega leta.

G. Vranič je poslal 50 gl. na račun in še 4 gl. za obresti, drugo bode plačal do konca prihodnjega leta, pri njem tedaj društvo ne bode prišlo na škodo.

Prične se potem razgovor o posameznih točkah. Blagajniku se dovoli za troške 2 gl. $\frac{1}{2}$ kr. Zastran dolžnikov ostane pri starih sklepkih. Kdor 1 leto kasneje odraja letnino, plača po 6% obresti, odbor ne more **garantirati** društvenih dobrot, ako udje dolžnost do društva **ne izpolnjujejo**.

G. Punčah priporoča večo pazljivost pri sprejemi novih udov, pri dvomljivih slučajih naj se stvar prihrani v razsodbo občnemu zboru.

Med zborovanjem dojde telegrafiški pozdrav iz Ljutomera, ki sta ga poslala g. g. Lapajne in Kryl. Pozdrav je bil radostno sprejet.

V predsednika se zopet voli g. dr. Anton Jarec, ki hoče prevzeti predsedništvo in delovati na korist društvu. — Navzočni se mu toplo zahvaljujejo. — Podpredsednikom se imenuje g. Andri Praprotnik, tajnikom in blagajnikom g. Matej Močnik, in ostane tudi ves odbor kakor prej: g. g. Borštnik Janez, Čenčič Jernej, Govekar France, Kuhar Blaž, Praprotnik France, Tomšič Ivan.

V pregledovalce računov se volijo g. g.: Kovšca, Papler in Suhadobnik, ki takoj pregledajo in odobrijo društvene račune.

— **Tretja občna hrvatska učiteljska skupščica v Oseku.** (4., 5. in 6. septembra 1878.) (Dalje) Učiteljstvo hrvatsko je najmanje izobraženo toliko, kolikor ono v Cislajtaciji; k večjemu česko učiteljstvo bode imelo večjo izobrazbo. Hrvatski jezik oni lepo govoré; oni rabijo pri svojem govoru književni jezik, kar se žalibog pri vseh slovenskih učiteljih ne opazuje. Tudi nemški jezik naši kolegi južni prilično dobro rabijo. Šolstvo je dobro urejeno, število šol je nasproti prebivalstvu dovolj veliko, šolsko obiskovanje je tako dobro in morebiti bolje še urejeno, nego na Štajerskem. Šolskih poslopij imajo mnogo novih in lepo sezidanih. Pri šolah je povsodi vrt za sadjerejo in za učiteljeve potrebščine. V obče brez natančnega naštavanja moram reči, da so hrvatske šole morebiti bolje urejene, nego naše slovenske. Ta moj izrek ni pretiran, čul sem ga iz ust učiteljev, koji poznajo naše in ondotne razmere. Prav za prav se pa temu ni čuditi, kajti pri nas se hoče poleg pravega, dobrega namena z našimi šolami doseči še druga svrha, katere ne morem plemenite zvati.

Še nekoliko statističnega o hrvatskem šolstvu. Najnovejših dat sicer nemam pri roki, ali od leta 1875, od katerega so naslednja podanja, se prav veliko morebiti ni spremenilo. Takrat je bilo v civilni Hrvatski in Slavoniji 470 navadnih ljudskih šol, 37 glavnih, 5 meščanskih šol in 3 učiteljišča, a vsega učiteljstva 857 s 51.588 učenci. V krajini pa je bilo 419 ljudskih in 9 meščanskih šol ter 1 učiteljišče in vseh učiteljev 574. Učiteljišča (preparandije), koja so na Hrvatskem trirazredna, so zdaj samo v Zagrebu, kjer je 1 državno moško in 1 žensko učiteljišče in 1 žensko samostansko, in v Petrinji je moška preparandija za vojaško granico. — Zdaj naj idem »ad rem«.

3. občna hrvatska učiteljska skupščina je bila v Oseku, v glavnem mestu Slavonije, torej v južnoizhodnem zakotu tega dela, zdaj kolikor toliko samostalne hrvatske države (državice). V tem mestu, katero — mimo gredé rečeno — ima že značaj ogerskih in sploh izhodnih mest, in katero obstoji iz čveterih, narazen stojećih delov (trdnjava, dolnji, gornji in novi grad), je okoli 18.000 ljudi, po narodnosti: Srbi (Hrvati), Nemci, po veri: katoličani, pravoslavni, judi, po političnem mišljenji: narodni Hrvati, Srbi, Magjaroni in judovski koristolovci.

— Mesto žalibog ni tako urejeno, snažno in lično, kakor zapadna evropska mesta. Šole imajo le slaba poslopja, razen ljudske šole v gornjem gradu (mestu). Gimnazija je v starem poslopju, a realka v mali hišici in raznih luknjicah, ki so bolj podobni hlevom, nego šolskim sobam. Nemarnost magistrata je o tem kriva. —

Že na pred večer glavne seje, v torek 3. septembra, zbralo se je bilo 600 skupščinarjev, učiteljev in učiteljic. Došli so bili iz civilne Hrvatske in krajine (iz teh dveh dežel največ), iz daljne Dalmacije (1 celó iz Kotora) je bilo 15 udeleževalcev, došli so bili nekateri Srbi, a celó nekoji (a njih malo) iz knjezevine srbske; i eden učitelj slovenski (iz Stajerske) je bil navzoč. Učitelji hrvatski, graničarski, dalmatinski dobili so za potovanje podpore po 20, 30, 40, 50, 60 in 70 for., dalmatinski še več, kajti hrvatska vlada je prirevanje in osnivanje skupščine podpirala. Zato je dala sama, in na njen ukaz tudi občine nagrade; kajti ta občna skupščina je letos nadomestovala okrajne učiteljske konference, katere so tudi vpeljane na Hrvatskem. Zato pa ta skupščina ni imela čisto privatnega značaja, marveč je bil nekako poluraden. To se že iz tega vidi, ker vlada hrvatska ni bila centralnemu odboru v Zagrebu, kateri je skupščino prirejal, dovolila, da bi bil ista pitanja na dnevni red postavil, koja je on želel — in vse hrvatsko učiteljstvo. Vlada je bila izbrisala pitanji: o šolskih nadzornikih in o mestnem šolskem odboru (krajnem šolskem svetu).

V torek, ob 7. uri zvečer otvorila se je v županijski hiši (Comitatshaus) predskupščina, pri kateri je bilo navzočnih že nad 500 učiteljev in več drugega odličnega občinstva. Zbrane, od blizo in daleč došle goste, pozdravil je g. J. Filipović v imenu centralnega odbora občnih hrvatskih učiteljskih skupščin; v imenu lokalnega odbora v Oseku pozdravil je pa došle učitelje ondotni nadučitelj Felingstein. Predskupščina imela je nalogo, odobriti poslovni (opravilni) red za 3. občno hrvatsko učiteljsko skupščino, potem nasvetovati glavnim skupščinam funkcionarje ter določiti red, po katerem se bodo od centralnega odbora predložena pitanja razpravljala. — Poslovni red se je brez debate odobril.

Za predsednika glavnim skupščinam je bil nasvetovan g. kr. županijski šolski nadzornik Ivan Filipović, dobro znan hrvatski pedagog in pisatelj. Za prvega podpredsednika je bil priporočen znani starosta hrvatskega učiteljstva, ljubeznjivi učiteljski starček, vpokojeni šolski nadzornik Mijat Stojanović, kojega so svitli cesar zavoljo svojih zaslug na šolskem, literarnem in v obče humanem polju obdarovali z zlatim križcem.

Kot drugi namestnik pa je bil nasvetovan č. g. St. Buzolič, duhovnik in ravnatelj dalmatinske, hrvatsko-italijanske učiteljske preparandije v Arbanasih pri Zadru. Za tajnike so bili izbrani g. g.: učitelji Jožićić, Korlaj in Klobučar. Tudi nekateri redovniki so bili nasvetovani. Ko se je v tej predskupščini še o tem precej debatiralo, katera iz mej 6 predloženih pitanj naj se obravnavajo 1., katera 2. in kateri 3. dan, sklenilo se je zvečer ob 10. uri to predzborovanje.

Prvo glavno, svečano zborovanje je bilo započeto v sredo, 4. septembra ob 9. uri predpoldnem v dovolj prostorni dvorani županijske hiše, kjer se je bilo v parterju in na galerijah zbralo odlične gospode mnogo nad 600, kajti samega učiteljstva je bilo lepi broj 600. Skupščino je otvoril z lepimi besedami g. Filipović, spominjajoč se novih šolskih zakonov, kakor podlage za daljno napredovanje hrvatskega šolstva. Končavši svoj temeljiti nagovor polen jedernatih misli, prečitali so se sklepi predskupščine, katere je glavni zbor vse enoglasno potrdil. Potem so sledili pozdravi odličnih, pri skupščini navzoćih dostojanstvenikov in gostov.

V imenu vlade, kot njen poverjenik, nagovoril je skupščino in njej dober

vspeh želel gimnazijalni ravnatelj v Oseku, g. Grškovič. V imenu osečkega mesta je zbrano učiteljstvo z »dobro došli« nagovoril načelnik mesta (purgermajster), g. Živanovič. V imenu cele županije izročil je pozdrav izobraževalcem hrvatskega naroda veliki župan (Obergespann) v Oseku, g. pl. Kršnjavi, poudarjajoč velevažno nalogo ljudskega učiteljstva.

Za temi govorniki podelil je predsednik zastopniku »Učiteljskega društva« za »slovenski Stajer«, g. Lapajnu besedo, koji je v svojem (hrvatsko-slovenskem) nagovoru poudarjal iz zgodovine naše znano literarno-vzajemno delovanje hrvatskih in slovenskih pisateljev (Lj. Gaj, Stanko Vraz) in želel hrvatskemu učiteljstvu in šolstvu dober uspeh, rekoč, naj se ono razvija v duhu narodnem, v duhu prave pedagogike, ter v duhu strpljivosti in tolerantnosti. (Ni mi treba dostavljati, da so slušatelji tega in prejšnje govornike spremljali z živjoklici, a simpatični jim je bil osobito pozdrav od slovenskega sodruha.)

V imenu »hrvatskoga pedagogijskega književnega zbora« pozdravil je skupščino 1. g. podpredsednik, namreč dični starosta Stojanovič, koji je s prav nježnimi besedami priporočal za Hrvate velevažno šolsko literarno društvo, ki je izdalo že veliko šolskih knjig, in zalaga učiteljski list »Napredak« ter mladinski list »Smilje«. Komaj zdaj se je prestopilo na pravi dnevni red, na razpravljane šolskih, in v šolstvo segajočih pitanj. I. Pitanje je bilo:

»Koku zadaću (nalogo) ima škola naprama (nasproti) materijalizmu, koji sve većina preotimlje mah? (se već in već razširjuje)«. Referent o tem je bil učitelj Ljuboje Dlustuš. Še predno se je začelo to pitanje razpravljati, bilo je občinstvo raznih misli o tem, ali je primerno, da se v skupščini ljudskih učiteljev razpralja znanstveno pitanje o materijalizmu, in nekoji so rekli, naj se rešenje tega, kaj je materijalizem in kaj so pogoji, vzroki njemu, prepušća učenjakom. Već navzoćih mož je bilo teh misli, naj bi se razgovarjalo samo o sredstvih zoper materijalistični egoizem. Poročevalec o tej točki je prav mnogo, a prehitro govoril. Videlo se mu je, da je veliko o tem čital, a tvarino vendar ne dobro razbral, in zato ni jasno povedal, kaj je materijalizem. Generalne in špeciialne debate se je udeleževalo mnogo govornikov, mej katerimi je bil naj znameniteji g. Buzolić iz Zadra, koji je obširno razpravljaj kršćansko-filozofični sistem o človeški sreći.

Pri špeciialni debati ste bili osobito dve točki, o katerih se je znamenit in načelen razgovor spletel. V predloženi resoluciji, po kateri naj se v šoli zoper materijalizem deluje z razvijanjem religioznih in moralnih načel, manjkalo je besede »kršćanskih« načel, za kar sta se pa krepko potegovala duhovnika g. Buzolić in g. Simončić (katehet na zagrebski preparandiji), in kar je jima tudi obveljalo v dokaz, da se hrvatskih učiteljev ni prejel nekdanji avstrijski pseudo-liberalizem. Samo v tej točki je učitelj Tkalec katehetu Simončiću nasprotoval, da bi se tudi pri prirodopisu učitelj moral na religiju ozirati. Interesanten je bil tudi razgovor o poslednji resoluciji pri tem-le vprašanji, namreč o »šolskih hranilnicah«, katere naj se kot pospešiteljice materijalizma nikakor v šole ne vpeljujejo. Bilo je tu nekaj govornikov za »školske štedionice«, a najveć pa se je govorilo proti njim.

Pri tej priliki je spregovoril tudi navzoći slovenski učitelj Lapajne, rekoč: Govorilo se je mnogo zoper materijalizem. Utegnil bi kdo misliti, da so naši slovanski narodi res prematerijalistični, ker se toliko zaganjamo zoper to načelo. A ker je ravno nasprotno, ker južnoslovanski narodi v obće premalo hranijo, naj učitelj deluje na to, da bude deco na štednjo priučil. Naposled so bile sprejete nasvetovane resolucije namreč:

1. Materijalizam, kao etično načelo ocjenjuje čudorednu vrijednost ljudskih diela samo prema materijalnoj koristi, koju donese; a glavnem svrhom ljudskom životu smatra tjelesni užitak i njegu materijalnih interesa; radja dakle bezobzirnú sebičnost, i uništjuje moralnu podlogu društvenomu životu.

2. Škola ima proti tomu pogubnomu načelu razviti izdašnu djelatnost, a prije svega valja joj na oko uzeti uslove, koji su u prilog razvitku njegovu.

3. Uslovi, koji osobito promiču razvitak etičnoga materijalizma, ovi su:

a) Teoretični materijalizam i religiozni indiferentizam, koji nemogu biti temeljem zdravu moralu.

b) Preobilnost raznih umišljenih potreboća, koje svu pozornost i skrb mnogih ljudi navraćaju na umnožavanje imetka, da se tebožnjim tim potreboćam uzmožne zadovoljiti.

c) Neshvaćenje idealnih užitaka, čemu je kriv i domaći uzgoj, koji mladež prečesto take razvija, da mari samo za ono, što donosi materijalnu korist.

d) Neukost nižih slojeva pučanstva, s koje se ono neumije prilagoditi napredujućoj kulturi, pa sve to više pada u siromaštvo, te samo o tom nastoji, kako da si osigura lih materijalni obstanak.

e) Tom se neukosti koriste mnogi imućniji i inteligentniji slojevi, u kojih se tim podhranjuje sebičnost i bezčustvenost, čim se opet neuku pučanstvu podaje zao primjer.

4. Prema tomu valja pučkoj školi raditi o sljedećem:

a) Da metodičkom religijskom obukom i brižnim religijskim uzgojem u mladeži razvije pravu religioznost i valjana moralna in kršćanska načela.

b) Da svojski prigri sve, što plemeni čud, te brižno njeguje značajnost, i čustvo zajedništva, imence: rodoljubje i čovjekoljubje.

c) Da izdašno nastoji o estetičkom uzgoju mladeži, te ju priučava idealnim užitkom, i tim joj upriliči dušu za etično shvaćanje.

d) Da mladež uči i priučava na to, kako bi užitak tražila ne u mnoštvu podmirenih potreboća, već u formi, kojom postaju i kojom se podmiruju.

e) Da obćom naobrazbom djeci nižih slojeva pribavi uslove samostalna i neodvisna obstanka, kloneć se međjutim živo jednostranoga utilitarnoga stanovišta.

5. Školske štedionice nemogu se kano uzgojno sredstvo pripustiti u pučku školu, jer uče djecu precjenjivati vrijednost novca, koji se tim iztiče samostalnom svrhom, po čem se u djeci razvija praktični materijalizam. (Dalje prih.)

— **Zahvala.** Gospod Anton Wisiak, č. k. okrajni šolski nadzornik, je tukajšnji ljudski šoli daroval lepo podobno našega presvetlega cesarja, katera se je 4. t. m. na god Njihovega veličanstva v veselje šolske mladine slovesno odkrila. Za to lepo darilo se gospodu nadzorniku vljudno zahvaljuje krajni šolski svēt na Ježici 5. oktobra 1878.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Logaškem. Na 2razredni ljudski šoli v Planini druga učiteljska služba, l. p. 400 gl. Prošnje v 6 tednih (do 6. novembra) krajnemu šolskemu svētu v Planini.

Na novo ustanovljeni ljudski šoli v Godoviču, ki se ima takoj otvoriti, učiteljska služba, l. p. 450 gl. in prosto stanovanje. Prošnje krajnemu šolskemu svētu v Godoviču do 26. t. m.

Na 3razredni ljudski šoli v Žireh tretja učit. služba, l. p. 400 gold., stanovanje s kuhinjo in kletjo, kraj. šl. svētu do konca oktobra.

V šolskem okraji Kranjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Mavčicah učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 10. novembra t.l. krajnemu šolskemu svētu v Mavčicah. — V Poljanah učit. služba, l. p. 500 gl. (začenski od 1. januarja 1879) in stanovanje, kraj. šl. svētu v Poljanah do 20. oktobra. — V Tersteniku na novo ustanovljeni šoli, l. p. 450 gl. in stanovanje, kraj. šl. svētu do konca oktobra.

V šolskem okraji Kočevskem. Na 3razrednih šolah v Lašičah in Sodražici 3. učit. služba po 400 gl., kraj. šl. svētu do 23. oktobra.

V šolskem okraji Kamniškem. Na 1razredni ljudski šoli v Dobu učit. služba, l. p. 500 gl. in stanovanje, kraj. šl. svētu do konca oktobra.

V šolskem okraji Kerškem. Na 1razredni ljudski šoli v Dolini učit. služba, l. p. 500 gl. in stanovanje. Prošnje do konca oktobra kraj. šl. svētu.

Na 1razrednicah na Reki, v Polomu in Gotenici učit. službe po 450 gl. in stanovanje, kraj. šl. svētu. (Obrok ni določen.)

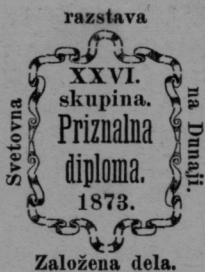
Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Na Kopanje pride g. Janez Pregl, zač. učitelj na Kerki, na Ig spraš. učit. kandid. Leopold Wozlaček (namenjen za Planino pri Vipavi), na Verhniko spraš. učit. kand. g. Jernej Černe in spraš. učit. kand. gdén. Avguste Schliber; v Borovnico spraš. učit. kand. g. Henrik Podkrajšček, v Ribnico spraš. učit. kand. gdén. Klotilde Golf — začasno vsi. — Gsp. Jožef Kragl, iz Waldherr. zavoda na 4razredno ljudsko šolo v Kočevje, tje pride tudi g. Bertram Weissenbach iz Tirolskega. G. Kratochvil, poprej na Reki (Rieg), začasno v Morovce. Gdén. Leopoldine Rozman, poprej v Nevljah pri Kamniku začasno, isto tako na Berdo pri Podpeči. Gdén. Zofija Haufen, učiteljica v Planini, za drugo učiteljico v Staro Loko v Kočevji. — G. J. Hoeger, spraš. učit. kand., v Šmartno pri Litiji, in g. Karol Strel, tudi spraš. učit. kand., k svet. Gregorju nad Sodražico. Gdén. Marija Vidic, podučiteljica na c. k. žensk. učit. v Gorici, in pomožna učiteljica Fani Richar, postanete podučiteljici na deklški meščanski šoli v Terstu, gdén. Olga Blumauer zač. učit. v Ljutomeru.

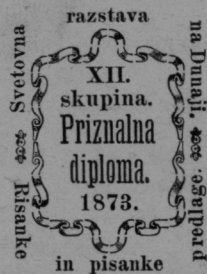
V začetku šolskega leta toplo priporočujemo:

Kocen-Lapajne:	Zemljepis za ljudske šole	cena 15 kr.
Netolička-Lapajne:	Občna zgodovina za ljudske šole	„ 25 „
„	Prirodopis za ljudske šole	„ 60 „
„	Mala fizika za ljudske šole	„ 25 „
Decker-Lapajne:	Fizika in kemija za ljudske šole	„ 70 „
_____:	Domovinoslovje za ljudske šole	„ 12 „

Te knjige se dobé pri „Učiteljskem društvu za slovenski Štajer“, pri knjigarjih, založnikih in pisatelju.

Založba
Karol Winiker-ja,
bukvarja v Bernu,
Ferdinandove ulice
št. 3.

V založbi podpisane knjigoteržnice so prišle vsled izražene želje mnogih gospodov šolskih predstojnikov in učiteljev že v nemškem in českem jeziku popred izdane načertane pisanke zdaj tudi s **slovenskimi napisi** na svitlo, in sicer:

- Št. 1. **Pisanka za nemško lepopisje** (9 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 2. **Pisanka za slovensko lepopisje** (8 verst, široko dvojnato načertanih).
- Št. 3. **Pisanka za slovensko pravopisje** (12 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka oblika v četverki).
- Št. 4. **Pisanka za nemško pravopisje** (14 verst, ozko dvojnato načertanih; visoka četverka).
- Št. 5. **Pisanka za pravopisje in spisje** (14 verst, s prostimi črtami; visoka četverka).
- Št. 6. **Računska pisanka** (kvadrati, visoka četverka).

Navedene pisanke, ki so narejene iz dobro limanega papirja, so vpeljane v nemškem in českem jeziku v mnogih šolah in zadostujejo v vsakem obziru ukazom slavnih gospodsk, in podpisana knjigoteržnica je pripravljena, željam p. n. gospodov kupovalcev v vsakem obziru vstrezati.

Cena pisanki je za eno rizmo = **240 kosov 2 gld. 80 kr. a. v. netto** v gotovem denarji, in posamezne številke se tudi na dalje na ogled pošiljajo. Tudi je v podpisani zalogi na svitlo prišlo:

Pervi nauk v lepo- in hitropisji. Nemško sestavil in pisal Jožef Pokorny, poslovenil A. Lésar. Sešitek 1—12 à 2 kr. pr. Riess 4 fl. 80 kr. netto 3 fl. 15 kr.

Karteln zu Prüfungsschriften mit blauen Linien und Randverzierung in 4° a. Briefpapier à 1 kr., 100 St. 75 kr. n.

Lésar Ant., **Liturgika** ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazijalno, realno in sploh odraslo mladost, 1863. 1 gld.

Hilfsmittel für den Zeichenunterricht.

Roller Josef, Anleitung für den Elementarunterricht im freien Zeichnen an der Volksschule. Mit 51 Figuren à 40 kr.

Roller J., Formensammlung zum Elementarunterrichte im freien Zeichnen in der Volksschule. (Preisgekrönt.) Heft 1—6 à 1 fl. 20 kr. ö. W.

Roller J., Formensammlung (wie früher) sammt Anleitung in Enveloppe à 6 fl. 60 kr. ö. W.

Roller J., Uebungshefte zum ersten Unterrichte im freien Zeichnen. Heft 1—6 1h. 1c. à 16 kr. ö. W.

Roller J., Uebungshefte zum Unterrichte im Freihandzeichnen an Volksschulen. Heft 1—3. 4 (Knaben) Mädchen. (Die Hefte 1—3 sind sowohl für Knaben als Mädchen bestimmt, Heft 4 jedoch für Beide verschieden.)

Naročila naj se franko pošiljajo na

Karol Winiker-jevo

založnico in prodajalnico knjig v **Bernu** (Brünn),
Ferdinandove ulice št. 3.

Listnica vredništva. — Več dopisov prihodnjič, sedaj ni mogoče. —

Odgovorni vrednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Mille.**